

Norsk misjon i et polysentrisk perspektiv

Frank-Ole Thoresen,
Fjellhaug Internasjonale Høgskole
FThoresen@fjellhaug.no

Resyme:

Polysentrisk kristendom og polysentrisk misjon har gjennom de senere år blitt sentrale begreper i den globale misjonsdiskursen, og rapporten *State of the Great Commission*, som ble utgitt i forkant av Lausanne 4 i Seoul, anvender nettopp polysentrisme som et av de sentrale begrepene. Denne artikkelen drøfter polysentrismebegrepet. Vi undersøker hvordan begrepet anvendes innen den evangelikale misjonsbevegelsen, og identifiserer noen prinsipper som favnes av begrepet polysentrisk misjon. Med utgangspunkt i polysentrismebegrepets kritiske ansatser rettet mot en historisk vestlig misjonsdominans reiser begrepet og diskursen knyttet til denne også spørsmål om vestlige aktørers rolle i misjonsbevegelsen i årene som ligger foran. Artikkelen går inn i denne problemstillingen og vurderer hva polysentrismebegrepet innebærer for den norske Lausannebevegelsen.

Nøkkelord: Polysentrisme, State of the Great Commission, norsk misjon, kontinuitet og endring.

Engelsk Resyme:

Polycentric Christianity and polycentric mission have become central concepts in the global mission discourse in recent years. The report *State of the Great Commission*,

released ahead of Lausanne 4 in Seoul, explicitly uses polycentrism as one of its key terms. This article explores the concept of polycentrism. We examine how the term is used within the evangelical mission movement and identify some principles encompassed by the idea of polycentric mission.

Based on the concept's critical approach to historical Western dominance in missions, polycentrism and the discourse surrounding it also raise questions about the role of Western actors in the mission movement in the years ahead. The article examines this issue and considers what the concept of polycentrism may imply for the Norwegian Lausanne Movement.

Keywords: Polycentrism, State of the Great Commission, Norwegian mission, continuity and change.

Innledning

Polysentrisk kristendom og polysentrisk misjon har i løpet av de seneste årene blitt noe av et favorittbegrep innen den internasjonale misjonsbevegelsen, og begrepene benyttes hyppig i rapporter og populærvitenskapelige artikler.¹ I forbindelse med den store Lausanne-konferansen i Seoul, høsten 2024, utgav Lausannebevegelsen en omfattende rapport under overskriften *State of the Great Commission* (SoGC).² Et av hovedkapitlene i rapporten fokuserer på Polycentric Christianity, med en egen artikkel om polysentrisk global misjon.³

Gjennom tiårene som ligger bak har ulike begreper eller erklæringer blitt utmeislet som på en særlig måte har tatt sikte på å beskrive den globale misjonsutviklingen. Begreper som «fra resten til Vesten», «from everywhere to everywhere» eller «from everyone to everywhere» har alle tatt sikte på å favne denne utviklingen. Begrepet *polysentrisk misjon* fyller en lignende funksjon og er tilsynelatende i ferd med å erstatte de øvrige begrepene i deler av misjonsbevegelsen.

De ulike begrepene anvendes gjerne til å understreke det globale skiftet som har funnet sted gjennom 1900-tallet med henhold til kirkens vekst i mange ulike kontekster utenfor Europa og Nord-Amerika, og de påfølgende konsekvensene av dette. Ettersom den globale kirkens demografiske sentrum har beveget seg sørover, er et vestlig misjonshegemonisk paradigme gjennom lengre tid blitt utfordret. Parallelt med denne utviklingen har forståelsen av misjonsbegrepet vært i endring, og misjonsmeto-

1 Se f.eks. Tite Tienou, Lausanne Occasional Paper nr. 80: *Polycentric Christianity: Theological Multiplicity and Unity*. <https://lausanne.org/occasional-paper/polycentric-christianity-theological-multiplicity-unity>.

2 Lausanne 2024, «State of the Great Commission» <https://lausanne.org/report>.

3 Décio de Carvalho, Larry Kraft, Stephanie Kraft, Rosemary Mbogo & Stephen Mbogo. «Polycentric Global Missions» i *State of the Great Commission*. (Lausanne Movement: 2024) <https://lausanne.org/report/polycentric-christianity/polycentric-global-missions>

dikken har blitt stadig mer sammensatt og mangfoldig.

I det følgende vil vi undersøke nærmere *hva polysentrismebegrepet innebærer og vi stiller spørsmålet om polysentrisk misjon medfører en utfasing av tradisjonell norsk misjonsvirksomhet*.⁴

Kirkens mange sentra

I betydningen «flere sentre» representerer ikke polysentrisme noe nytt i den globale kirken. Flere andre religioner har et geografisk og kulturelt sentrum som religionen vokser ut fra og danner religiøse periferier. Islam er et eksempel på dette, der det arabiske språk, kultur, historie og «hellig geografi» representerer er religiøst sentrum. Muslimer over hele verden vil alltid vende sitt ansikt mot Mekka i bønn. Med utbredelsen av islam har nye samfunn blitt endret og «arabisert» med adaptasjon av arabisk språk og kultur. Det finnes knapt eksempler i historien på at områder eller folkegrupper som en gang har blitt muslimske, senere har fått en annen majoritetsreligion enn islam. Vi kan derfor si at islam har vokst akkumulerende eller progressivt fra et historisk og geografisk sentrum.⁵ Den kristne kirken har derimot alltid vært *i bevegelse*. Den har stadig satt røtter i nye kulturer og språkgrupper samtidig som den har vært i tilbakegang andre steder. Kristendom har for eksempel historisk hatt en sterk tilstedeværelse med teologiske sentre i Midtøsten, Nord-Afrika og Sentral-Asia.⁶ Gjennom århundrene har kirken i noen slike kontekster blitt marginalisert eller utslettet blant annet gjennom undertrykkelse og forfølgelse, men samtidig vokst i stadig nye områder. Slik har den kristne kirken vært i dynamisk vekst og tilbakegang over hele kloden.⁷

Et eksempel på dette er at majoriteten av verdens kristne gjennom de første tusen år av kirkens historie var bosatt i det globale sør. Gjennom de neste tusen år har majoriteten av verdens kristne vært bosatt i det globale nord. Omkring 1980 fikk vi

4 Tidligere generalsekretær i Det Norske Misjonsselskap Kjetil Aano, publiserte i 2014 en artikkel i Norsk Tidsskrift for Misjonsvitenskap. Der stilte han spørsmålet: *Er norsk misjon fortsatt liv laga?* Han konkluderte med at misjonsorganisasjonene må være forberedt på betydelige endringsprosesser. Kjetil Aano (2014), «Er norsk misjon fortsatt liv laga? Norsk misjonsengasjement og vegen vidare», Norsk Tidsskrift for Misjonsvitenskap nr. 3 (2014), 217-234.

5 Todd Johnson og Kenneth Ross, *Atlas of global Christianity 1910-2010* (Edinburgh: Edinburgh University Press, 2009), 48.

6 Kenneth Ellefsen, «Historiske perspektiver på misjon» i: *Missiologi. En innføring*, redigert av Jeppe Bach Nikolaisen et al. (Oslo: Cappelen Damm Akademisk, 2022) s. 99-124.

7 Philip Jenkins, *The Lost History of Christianity: The Thousand-Year Golde Age of the Church in the Middle East, Africa and Asia – and How It Died* (New York: Harper Collins, 2008).

Frank-Ole Thoresen, «Misjon og den forfulgte kirke» i: *Missiologi. En innføring*, redigert av Jeppe Bach Nikolaisen et al. (Oslo: Cappelen Damm Akademisk, 2022) s. 320.

et nytt skifte der majoriteten igjen skiftet sørover.⁸ En slik utvikling hindrer likevel ikke at det også i den globale kirken har oppstått ulike sentre med større innflytelse og definisjonsmakt blant de som kaller seg kristne.

Gjennom de siste femhundre årene har Europa og Nord-Amerika dominert den kristne kirken på en slik måte at kristentroen ofte har blitt identifisert med vestlig kultur og ved inngangen til 1900-tallet var over 80% av verdens kristne bosatt i Europa og Nord-Amerika.⁹ Til en viss grad kan en kanskje i denne perioden tale om en vestlig monosentrisme og kulturell homogenisering av den globale kirken selv om det alltid har eksistert mange kirker med andre kulturelle uttrykk. Gjennom 1900-tallet har imidlertid kirkens vekst utenfor Europa og Nord-Amerika på nytt utfordret det vestlige hegemoniet, og kirken fremstår i dag med en bredere global forankring enn noen gang tidligere.

Polysentrisme dreier seg likevel ikke bare om demografi eller geografiske sentre. Som vi skal se i det følgende favner begrepet langt videre, men kirkens geografiske utbredelse i stadig nye områder kan likevel forstås som en forutsetning for polysentrisme som fenomen.

Hva er polysentrisme? Begrepets bakgrunn og utvikling

Begrepet *polysentrisme* ble opprinnelig utviklet av Michael Polanyi, som var en britisk-ungarsk filosof og vitenskapsteoretiker. Polanyi var kritisk til en positivistisk forankret vitenskap som bygget på strengt definerte metoder. Han argumenterte for at vitenskapen var best tjent med et system hvor forskere hadde frihet til å gjøre individuelle valg innenfor «en polysentrisk struktur» uten sentrale autoriteter som overstyrer forskningen.¹⁰ En tilsvarende dynamikk gjør seg gjeldende i økonomiske og politiske systemer, mente Polanyi. Et monosentrisk sosialistisk system vil f.eks. ikke kunne oppnå økonomisk vekst gjennom sentrale pålegg og kontroll.

I 1956 ble teorien videreutviklet som politisk teori av Palmiro Togliatti. Togliatti var leder for det italienske kommunistpartiet, og fremmet ideen om polysentrisme som en styreform med rom for flere uavhengige maktsentra innenfor et enhetlig kommunistisk politisk system i kontrast til en mer homogen stalinistisk kommunisme.¹¹

8 Todd Johnson og Kenneth Ross, *Atlas of global Christianity 1910-2010* (Edinburgh: Edinburgh University Press, 2009), 50-51.

9 Ibid. 8.

10 P.D. Aligica og Vlad Tarko (2012) "Polycentricity: From Polanyi to Ostrom, and beyond", *Governance: An International Journal of Policy, Administration, and Institutions* nr. 25 (2012): https://www.researchgate.net/publication/256034941_Polycentricity_From_Polanyi_to_Ostrom_and_Beyond#fullTextFileContent.

11 Palmiro Togliatti: "9 Domande sullo Stalinismo" Nuovi Argomenti, No. 20, June 16, 1956" i *The Anti-Stalin Campaign and International Communism* (New York 1956: Columbia University Press) s. 138-139.

På 60-tallet ble begrepet videre anvendt av samfunnsviterne Ostrom, Tiebout og Warren i en studie av urbane områder i USA som ikke utgjorde naturlige politiske enheter, og som ikke hadde tydelige lederskikkelser. De la vekt på fordeler ved politiske, sosiale og økonomiske systemer som kunne fungere komplementært rettet mot en felles overordnet målsetning, og en hovedsak var ytelse eller resultater. Mange aktører, individer, selskaper, institusjoner og organisasjoner, både private og offentlige, som skaper konkurranse, duplisering og overlapping ble vurdert som både positivt og effektivt. De tre forskerne beskrev polysentrisme som mange beslutningssentra som er formelt uavhengige av hverandre.¹² En viktig del av deres arbeid besto i å identifisere skjulte mønstre som skapte orden til tross for det som kunne fremstå som kaotisk. Polysentrisme kan derfor beskrives som en prosess med mange aktører som har en felles målsetning. Disse aktørene fungerer sammen innenfor ulike skjulte eller åpne mønstre som skaper orden. Gjennom de påfølgende tiårene har begrepet blitt bredt anvendt innen både politisk-, økonomisk- og juridisk teori.¹³

Innenfor misjonsvitenskapen har begrepet en kortere horisont. Den amerikanske missiologen J.R. Woodward tok begrepet i bruk i 2012.¹⁴ Han benyttet polysentrismebegrepet for å fremme et positivt kristent lederskapsideal i møte med en ny digital generasjon. Woodward støttet seg på samfunnsviteren Suzanne Morse som hevdet at suksessfulle fellesskap verken var sentraliserte eller desentraliserte, de var polysentriske.¹⁵ I praksis innebar dette for Woodward at menigheter burde etablere en ledelsesmodell der ansvar og myndighet følger ulike tjenester i motsetning til en hierarkisk ledermodell der en seniorpastor har stor myndighet.¹⁶

Allen Yeh, tidligere professor i missiologi ved Biola University, er blant de som videre har utviklet begrepet innen misjonsvitenskapen. Han publiserte boken *Polycentric Missiology* i 2016. Yeh gir ingen tydelig definisjon av begrepet og i hans anvendelse blir begrepet først og fremst et begrep som understreker mangfoldighet, og som etablerer en symbolsk kontrast. Han understreker at «A century ago, mission was unilateral and unidirectional ('from the West to the rest'). Today, in light of the phenomenon known as world Christianity, mission is polycentric and polydirectional: 'from everyone to

12 Mark Stephan, Graham Marshall og Michael McGinnis, "An Introduction to Polycentricity and Governance." <https://mcginnis.pages.iu.edu/Stephan%20Marshall%20McGinnis%20Intro%20to%20Polyc%20Gov.pdf>

13 Aligica, "Polycentricity", 254.

14 Woodward, J.R., *Creating a missional culture: Equipping the church for the sake of the world* (Downers Grove: InterVarsity Press, 2012).

15 Suzanne W. Morse, "Five Building Blocks for Successful Leadership," i *The Community of the Future*, redigert av Frances Hesselbein et al. (San Francisco: Jossey-Bass, 1998), 234.

16 Woodward, *Creating a missional culture*, 33-34; 116-117.

everywhere'». ¹⁷

Kirk Franklin og Nelus Niemandt ved Universitetet i Pretoria har forsøkt å lage en mer presis definisjon av polysentrisme innen misjonsvitenskapen. Denne definisjonen har fått noe tilslutning selv om den i liten grad er kommet til anvendelse i faglitteratur.

The concept of polycentrism is an outcome of globalization and glocalization and it provides a deliberate movement away from established centers of power, so that leadership takes place among and within a community that learns together. Polycentrism assumes self-regulating centers of influence within a given structure. This occurs when there are many centers of power or importance within a political, cultural, or socio-economic system. The multiple centers may be of leadership, power, authority, ideology, or importance within a larger 'political boundary'. ¹⁸

Begrepet har med andre ord i stor grad vært knyttet til makt og ledelse. Det er uansett verdt å merke seg at polysentrismebegrepet fortsatt er lite utviklet og innen den akademiske teologien er begrepet fortsatt lite anvendt.

Polysentrisme som et begrepssystem i misjonslitteratur

Polysentrismebegrepet representerer et hierarkisk begrepssystem. Et hierarkisk begrepssystem «har begrepsrelasjoner i form av overbegrep og underbegrep og innebærer et arvelighetsprinsipp, det vil si at alle underbegrep arver egenskaper fra overbegrepet». ¹⁹

I misjonslitteraturen fungerer polysentrismebegrepet i dag som et overbegrep, *polysentrisk kristendom*, med en rekke underbegrep som står i en relasjon til dette overbegrepet. Slike underbegrep er f.eks. polysentrisk misjon, polysentrisk misjonshistorie, polysentrisk misjonsstrategi, polysentriske misjonsstrukturer eller polysentrisk misjonsledelse.

Når begrepet anvendes som et overbegrep, syntes det som om begrepet som oftest anvendes med betydningen økende differensiering eller demokratisering av kirke og misjon. Allan Yeh hevder f.eks. at polysentriske prinsipper kan være diversitet, samhandling, partnerskap, vilje til å lære fra hverandre og felles korreksjon. ²⁰ Yeh knytter også polysentrisk kristendom til World Christianity-begrepet, som gjerne forstås på en lignende måte. ²¹

17 Allen Yeh, *Polycentric Missiology: 21st Century Mission from Everyone to Everywhere* (Downers Grove: InterVarsity Press, 2016), 6.

18 Kirk Franklin og Nelus Niemandt «Polycentrism in the *missio Dei*», HTS Theological Studies 72, no.1 (2016): <https://hts.org.za/index.php/hts/article/view/3145/6919>.

19 Gisle Andersen, «Begrepssystem» i Store norske leksikon. <https://snl.no/begrepssystem>

20 Yeh, *Polycentric Missiology*. 38.

21 Tiénou, «Polycentric Christianity».

Flere forfattere antyder at polysentrisk misjon innebærer et behov for endrede strukturer og strategier. I så måte bærer begrepet ofte i seg en grad av maktkritikk eller en kritikk av etablerte strukturer. Den nordamerikanske misjonslederen Joseph W. Handley sier f.eks. «While it may not be explicit, there does seem to be an implication here that polycentric mission structures, strategies, and development will require a new model of leadership that is collaborative and diverse and is seen through local lenses, where each region of the world, and every country in those regions, is leading the way».²²

Det er innen ledelsesteori begrepet foreløpig har blitt mest utviklet. Handley har i boken *Polycentric Mission Leadership* utviklet en teori for polysentrisk misjonsledelse og anvendt denne teorien i en analyse av ledelse innen Lausannebevegelsen.²³ I samsvar med Polanyis opprinnelige teori forutsetter Handley at effektivt lederskap innebærer at ulike enheter får frihet til å operere under egne forutsetninger uten å bli kontrollert av et sentralledd. Videre identifiserer han seks sentrale temaer som beskriver polysentrisk ledelse. Disse er karisma, samarbeid, fellesskap, diversitet, frihet og relasjonaltet.²⁴

Med andre ord er begrepet mer utviklet som et underbegrep på et delfelt enn som et overbegrep. Dette medfører at det kan være vanskelig å vite hva ulike aktører faktisk mener når begrepet anvendes.

Kritikk av polysentrismebegrepet

Dr. Jay Matenga fra New Zealand er leder for misjonskommisjonen i World Evangelical Alliance. I en artikkel spør han hva nytt polysentrismebegrepet egentlig bringer til torgs. Hans konklusjon er at missiologer her har tatt et begrep fra sekulær teori, som har fokus på resultater og effektivitet, og anvendt det på misjonsvitenskapen uten egentlig å fylle begrepet på en meningsfull måte med noe nytt.²⁵ Matenga argumenterer overbevisende. Begrepene og prinsippene som vektlegges ved polysentrismen er i hovedsak store begreper og perspektiver som har preget den internasjonale misjonstenkningen gjennom flere tiår, og begrepet fremstår fortsatt for åpent og udefinert til å fungere godt som analysebegrep.

Polysentrismebegrepet fungerer trolig best som et kritisk kontrastbegrep, slik Allen Yeh benytter det, til å kontrastere en form for historisk monosentrisme definert som et vestlig misjonshegemoni ofte knyttet til kolonitidens maktstrukturer. Men selv om dette historieperspektivet har potensial til å belyse viktige historiske trender innebærer også denne tilnærmingen noen begrensninger. Begrepet bidrar først og fremst til å

22 Joseph W. Handley, *Polycentric Mission Leadership* (Oxford: Regnum Books International, 2022), 21-22.

23 Ibid.

24 Ibid. 87.

25 Jay Matenga, *Polycentric Missions: An Indigenous Engagement*. (October 2024). s.3.
https://jaymatenga.com/pdfs/MatengaJ_PolycentricEngagement.pdf

oppretholde et symbolsk motsetningsforhold med særlig vekt på maktstrukturer. For verken *Vesten* eller *Det globale nord* er begreper som definerer f.eks. samhandling, ressursdeling eller teologisk enhet på samme måte som f.eks. *Det globale sør* heller ikke gjør det. Kirker, misjonsorganisasjoner og misjonærer med bakgrunn i vestlige land var ulike, og har drevet misjon på ulike måter. Tilknytningen til vestlige eller lokale kolonimakter var også ulik, og deres tilgang til ressurser var ulik. Et begrep som *Vestlig misjon* får derfor først og fremst en symbolsk representasjon.

Det er med andre ord god grunn til å hevde at selv når 80 % av verdens kristne var bosatt i Europa og Nord-Amerika på begynnelsen av 1900 tallet, og det derfor naturligvis var kirkene i disse områdene som i hovedsak også sendte misjonærer, besto misjonsbevegelsen av en rekke ulike misjonssentra. Historikere har for øvrig gjennom senere år også utfordret et ensidig historieperspektiv med fokus på vestlige misjonærer. Kristne over hele kloden har på ulike vis deltatt i misjonsoppdraget gjennom den moderne historien. Den kjente misjonshistorikeren Jehu Hanciles, sier f.eks. at «The globalization of Christianity was decidedly polycentric».²⁶

Matenga argumenterer for at det «forrige» misjonspostulatet *fra alle steder til alle steder* er bedre enn polysentrismebegrepet, ettersom det i større grad understreker en felles global avhengighet. Alle steder er både sendere og mottakere av misjonærer.²⁷ Samtidig er det verdt å reflektere over at også dette begrepet kan kritiseres. For det er selvsagt ikke riktig at alle lokasjoner eller kontekster deltar i det internasjonale misjonsoppdraget på samme vis. Store deler av det såkalte *10/40 vinduet* utgjør for eksempel fortsatt en misjonsperiferi, som mottar få misjonærer og som knapt sender noen. Leder for Lausannebevegelsen, Michael Oh, innledet Lausanne 4 med å minne om at det hvert år er flere mennesker som ikke har hørt evangeliet enn året før. Denne delen av verdens befolkning utgjør 25-30 %, og omkring 3 milliarder mennesker. Antallet mennesker som kan defineres som «uten tilgang til evangeliet» øker fortsatt hvert år.²⁸ Dermed skjuler også betegnelsen *fra alle steder til alle steder* noe vesentlig ved dagens misjonssituasjon dersom begrepet forstås deskriptivt.

26 Jehu Hanciles, *Beyond Christendom: Globalization, African Migration and the Transformation of the West*. (Maryknoll, NY: Orbis Books, 2008).

Se også Klaus Koschorke, «Polycentric Structures in the History of World Christianity» https://ub01.uni-tuebingen.de/xmlui/bitstream/handle/10900/143046/Koschorke_008.pdf?sequence=1

27 Matenga, «Polycentric Missions», 4.

28 *Center for the Study of Global Christianity*, «Status of Global Christianity, 2025, in the Context of 1900-2050», <https://www.gordonconwell.edu/wp-content/uploads/sites/13/2025/01/Status-of-Global-Christianity-2025.pdf>. «Unevangelized population» er i denne statistikken erstattet med «Population without gospel access» og anslås til ca. 2,8 mrd. i 2025.

Polysentrismebegrepet i SoGC

Kapitlet om polysentrisme i SoGC starter med å understreke behovet for en klar definisjon av begrepet innen den kristne misjonskonteksten.²⁹ Den påfølgende anvendelsen i rapporten viser imidlertid at begrepet forblir stort og vanskelig å tydelig definere.

Når rapporten skal beskrive polysentrisk kristendom, vektlegges først geografisk endring. Deretter sies det at «Recent decades have seen phenomenal changes, as missionary work has become a wonderful mosaic of peoples, cultures, flavors, sounds, and much more».³⁰ Endelig vektlegges det at mange nye menigheter og mindre enheter, ikke minst fra Afrika, deltar aktivt ved å sende misjonærer utenfor tradisjonelle misjonsstrukturer. Denne utviklingen presenteres utelukkende positivt. Med andre ord brukes begrepet i rapporten for å beskrive diversitet med henhold til 1) geografisk deltakelse 2) strukturell organisering og 3) metodetilgang.

Rapporten beskriver videre «polysentrisk endring» som foregår i dag. Disse endringene er 1) økt samarbeid ved at tradisjonelle misjonsorganisasjoner i større grad engasjerer lokale kristne, 2) styrket kontekstuell teologisk utdanning og 3) økt fokus på utfordringer knyttet til mental helse. Det er vanskelig å identifisere hvilke kriterier som ligger til grunn for å velge ut akkurat disse tre temaene.

Endelig utpeker rapporten tre temaer som representerer polysentrismens muligheter. Disse er 1) økt tilgang på interkulturell forskning 2) migranter som aktive deltakere i den globale misjonsstyrken og 3) endret fordeling av økonomiske ressurser mellom rike og mindre rike misjonsdeltakere.

Denne korte gjennomgangen understreker polysentrismebegrepets utfordringer. De valgte temaene i SoGC fremstår tilfeldige. Videre er de delvis en deskriptiv beskrivelse av noen store globale endringsprosesser, og delvis et normativt ønske om endring på noen utvalgte områder. Anvendelsen gir oss liten hjelp til å avgrense begrepet.

Det er for øvrig interessant at kapitlet om polysentrisk global misjon har inkludert artiklene *Rise of Asia*, og *Rise of Afrika*, foruten en artikkel om *Majority World Mission Movements*, mens den vestlige misjonsbevegelsen nevnes i svært liten grad. Det er i så måte verdt å reflektere over at store misjonskonferanser ofte utvikler misjonsdokumenter og er med på å fremme nye trender i misjonshverdagen. Slike prosesser fokuserer gjerne på endring. Det er også tilfellet med SoGC. Samtidig skjuler dette svært ofte en annen realitet, nemlig at bakenfor de fleste slike endringsprosesser vil det være en stor grad av kontinuitet. Dette skal vi komme tilbake til i det følgende.

Vestlig misjon – kontinuitet og endring

Fra Lausannebevegelsens begynnelse i 1974 har spørsmålet om unådde folkegrupper stått sentralt. Trolig har denne tematikken vært blant de områdene hvor

29 SoGC: *Polycentric Global Missions*. 35.

30 SoGC: *Polycentric Global Missions*. 36.

Lausannebevegelsen i størst grad har påvirket misjonsstrategisk arbeid globalt.³¹ Dette ble også på nytt tematisert under Lausanne 4.

Under Lausannekonferansen i Manila i 1989 (Lausanne 2) ble fokuset på 10/40 vinduet løftet frem i forlengelsen av arbeidet med de unådde folkegruppene.³² Til tross for at dette har preget den internasjonale misjonsbevegelsen i mange tiår, tematiserer fortsatt disse begrepene en formidabel misjonsutfordring for den globale kirken. Det er i dette området vi finner omkring 80 % av de minst nådde folkegruppene i verden, og det er generelt langt lavere kristen tilstedeværelse i dette området enn i verden for øvrig. I mange andre kontekster kan en legge til grunn at lokale kristne eller nærkulturelle kirker vil kunne utbre evangeliet. I dette området vil en trolig fortsatt være avhengig av å øke kristen tilstedeværelse gjennom enten misjonærsendelse eller migrasjon.

I den tradisjonelle sendemodellen, har kirker og misjonsorganisasjoner i Europa og Nord-Amerika vært de sentrale driverne. Selv om det gjennom lengre tid har vært et skifte i dette bildet er det viktig å understreke at kirkene i både Nord-Amerika og Europa totalt sett fortsatt er store misjonsaktører. Antallet internasjonale misjonærer globalt øker fortsatt raskere enn befolkningsveksten i verden, og Nord-Amerika alene sender omkring en tredjedel av alle langtidsmisjonærer som krysser internasjonale grenser. Denne andelen har vært forholdsvis stabil siden 1910. Europa er det eneste kontinentet som sendte færre misjonærer i 2020 enn i 1970, men kirkene/misjonsorganisasjonene på vårt kontinent representerer fortsatt betydelige misjonsaktører. Selv om det trolig er mye misjonsvirksomhet som ikke fanges opp i slike statistikker gir de likevel et troverdig oversiktsbilde og kan beskrive store trender.

Continent	Country Pop 2020 (base year)	Missionaries Sent
Africa	1,360,677,000	39433
Asia	4,664,324,000	91236
Europe	746,225,000	80855
Latin America	651,836,000	65198
Northern America	373,957,000	143016
Oceania	43,933,000	5262

Gina A. Zurlo, ed. World Christian Database (Brill, accessed April 2025).

31 Frank-Ole Thoresen, «Misjon blant de minst nådde folkegruppene» i: *Missiologi. En innføring*, redigert av Jeppe Bach Nikolaisen et al. (Oslo: Cappelen Damm Akademisk, 2022) s. 348-363.

32 Ibid. 355.

Om vi går bakenfor disse tallene, forteller SoGC at totalt omkring tre prosent av misjonærene i verden arbeider i unådde områder, og det sendes for eksempel flere misjonærer til Europa enn til Asia.³³ Det er likevel vanskelig å finne troverdig statistikk for hvilke land som sender flest misjonærer til de minst nådde folkegruppene.³⁴

Det er i denne sammenhengen interessant å ta et sideblikk på norsk misjon. Omkring 70 % av medlemmene i DIGNI og Norme³⁵ oppgav i 2016 at de prioriterer arbeid blant unådde folkegrupper, høyt eller svært høyt. Ettersom flere av de største norske misjonsorganisasjonene eksplisitt uttrykker at de har et særlig fokus på de minst nådde folkeslagene, er det sannsynlig at norske misjonsaktører prioriterer dette langt høyere enn «det globale gjennomsnittet».³⁶ Det samme året ble det rapportert at mellom 40% og 45% av norske utsendinger arbeidet i kontekster med mindre enn 2% kristne. Dette er oppsiktsvekkende høye tall sammenlignet med de internasjonale statistikkene.

Selv om mye er i endring fortsetter de store vestlige misjonsorganisasjonene med andre ord å være betydelige misjonsaktører, og sentrale teologiske institusjoner i for eksempel USA fortsetter å ha stor innflytelse på misjonstenkningen. Trolig er det større kontinuitet i misjonsbevegelsen enn hva de nye begrepene kan gi inntrykk av.

Polysentrismens sentrale prinsipper

Hva bidrar så polysentrismebegrepet egentlig med? Til tross for at det er mye som spriker i anvendelse og avgrensning av polysentrismebegrepet er det likevel mulig å identifisere noen hovedtrekk i litteraturen. Franklin, Niemandt, Yeh og Handley vektlegger f.eks. alle noen nøkkeltema, og selv om temaene de vektlegger ikke er helt sammenfallende kan de hjelpe oss et stykke på vei med en nærmere avgrensning av begrepet. Med utgangspunkt i litteraturen har jeg identifisert følgende fem prinsipper som sentrale for å forstå polysentrisme: 1) felles overordnet målsetning, 2) frihet fra etablerte strukturer/autoriteter, 3) diversitet, 4) samarbeid og 5) felles læring og korreksjon. I det følgende vil vi spørre hva disse nøkkeltremene kan bety for fremtidig misjonsvirksomhet særlig i regi av den norske Lausannebevegelsen.

33 SoGC, «Evangelized». <https://lausanne.org/report/evangelized>

Adriana Carranca hevder likevel at antall misjonærer i muslimske områder ble firedoblet fra 1990 til 2003. Adriana Carranca, *Soul by Soul: The Evangelical Mission to Spread the Gospel to Muslims*, (Columbia Global Reports, 2024). 51. <https://doi.org/10.2307/jj.15552478>.

34 Ibid. 18

35 Norsk Råd for Misjon og Evangelisering er en paraplyorganisasjon for 43 norske misjonsorganisasjoner og kirkesamfunn og er den norske representanten for Lausannebevegelsen. <https://norme.no/om-norme/>

36 Dette gjelder for eksempel de tre norske organisasjonene som sender flest misjonærer (UIO, Misjonssambandet og Pinsemisjonen). *Medlemsstatistikk for Digni og NORME 2016*, <https://digni.no/wp-content/uploads/2018/04/Rapporten-siste.pdf>. 20.

Felles overordnet målsetning?

Kritikken mot vestlig misjon og det vestlige misjonshegemoniet har dominert den globale misjonsbevegelsen gjennom mer enn femti år. Fortsatt er f.eks. det postkoloniale perspektivet svært sentralt i en stor del av misjonsforskningen. Det er derfor verdt å stille spørsmålet om det i dag finnes en overordnet målsetning om at vestlige misjonsorganisasjoner skal spille en aktiv rolle i den internasjonale misjonsbevegelsen og i særdeleshet om det er en felles målsetning om at vestlige misjonsorganisasjoner fortsatt skal sende misjonærer?

Selv om misjonsbegrepet har vært i endring gjennom senere år, inngår fortsatt sendelse som en sentral del av misjonsoppdraget slik det forstås og utøves i den internasjonale misjonsbevegelsen. Misjonsoppdragets drivkraft er global, og kirkens vekst på tvers av kulturer og landegrenser er misjonens mål. Dersom en legger til grunn et teologisk perspektiv om at kirken er sendt av Gud til verden og at kirken er misjonerende i sitt vesen, følger det også en målsetning om at Guds kirke vokser frem i alle samfunn og at de nye kristne tar del i det globale misjonsoppdraget. Kirken er «sendt av Gud til verden med et oppdrag», derfor må den også «være misjonerende i verden».³⁷ Hva betyr det for vestlige misjonsaktører?

Sentrale misjonsledere som Andrew Walls og Patrick Fung, er blant de som har argumentert for at polysentrisk misjon ikke må innebære at vestlige misjonsorganisasjoner trekker seg tilbake og reduserer sin rolle i det globale misjonsoppdraget. Fung påpeker f.eks. at «rather than passing the mission baton from the Western world to the majority world Church, God is adding 'more hands' to it».³⁸

I norsk sammenheng har et lignende perspektiv blitt løftet frem gjennom senere år. Misjonsviteren Tormod Engelsen har for eksempel argumentert for at sendelse av misjonærer er en del av den misjonale kirkens egenskaper og kjennetegn. Han understreker også at tverrkulturell misjonærtjeneste blant de minst nådde folkeslagene er en helt nødvendig del av dette oppdraget.³⁹

Norske misjonsorganisasjoner har gjennom senere år uttrykt seg noe ulikt om sendelse av misjonærer. Daværende generalsekretær i Det norske misjonsselskap (NMS) Jeffrey Huseby, uttalte for eksempel i 2019 at målet var å utbre Guds rike, ikke å sende

37 Tormod Engelsen, «Misjonsteologi og misjonal teologi» i: *Missiologi. En innføring*, redigert av Jeppe Bach Nikolaisen et al. (Oslo: Cappelen Damm Akademisk, 2022) s. 86.

38 Patrick Fung «Cooperation in a Polycentric World» <https://weamc.global/wp-content/uploads/2017/04/WEA-Consultation-Panama-2016-Paper-Cooperation-in-a-Polycentric-World-by-Patrick-Fung.pdf>. 1.

Se også Matenga, *Polycentric Missions*. 2.

39 Engelsen, «Misjonsteologi og misjonal teologi». 88-93.

En lignende tilnærming er også understreket av professor Arne Redse. Arne Redse. *Sendt av Gud til alle folkeslag. Lærebok i misjonsteologi* (Oslo: FIH forlaget, 2023). 17-19.

misjonærer, og at organisasjonen derfor primært ønsket å jobbe gjennom lokale kirker.⁴⁰ Tidligere misjonær og lærer i praktisk teologi ved VID vitenskapelige høyskole Øyvind Eide, representerer en lignende posisjon i et intervju i avisa Dagen. Han uttrykker at «I Afrika og Asia klarer de seg nå, men nå er utfordringen vår egen dørstokk, sånn tenker nok jeg».⁴¹ Det er i denne sammenheng interessant at NMS sitt strategidokument for perioden 2018-2023 ikke spesifiserer at organisasjonen ønsket å sende misjonærer.⁴² Dette har siden endret seg. I organisasjonens nyeste strategidokument for perioden 2024-30 er utsendelse og utveksling et hovedpunkt, og det presiseres igjen at NMS vil sende både korttids- og langtidsmisjonærer.⁴³

Har 9/11 påvirket prioriteringene i den vestlige misjonsbevegelsen?

I Nord-Amerika ble spørsmål omkring sendelse av misjonærer særlig til muslimske majoritetskontekster aktualisert i kjølvannet av terrorangrepet på New York 11. september 2001. Anti-muslimsk retorikk ble mer synlig i ulike deler av amerikansk samfunnsliv og krigsmetaforer som «korstog» og «krig mot terror» fulgte amerikanske soldater i Irak og Afghanistan. Parallelt vokste det frem kraftige anti-amerikanske holdninger i mange muslimske samfunn. Dette medførte en polarisering som gjorde det vanskeligere å sende nordamerikanske misjonærer. I Lausanne-regi ble det for eksempel gjennomført en konferanse på Pattaya i 2004 som behandlet følgene av en stadig mer polarisert verden. Lausanne Occasional Paper No. 50 ble forfattet i forbindelse med konferansen, og her påpekes utfordringer knyttet til den globale polariseringen.

It is the lack of understanding of this within Christian circles as well as in Western democracy that has created monumental challenges for the communication of the gospel in the post 9/11 and the post-Iraq invasion by the US and its allies. America is firmly identified with Christianity and the invasion is seen as being undertaken by Christians. There is widespread anger and revulsion with things associated with the West and this again poses new challenges to the mission task. It raises the issue

⁴⁰ Dagen 27.09.2019.

⁴¹ Dagen 30.07.2025. <https://www.dagen.no/nyheter/ny-bok-om-gigakirke-slik-ble-den-blant-de-raskest-voksende-i-verden/1458743>.

⁴² NMS' Strategi 2018-2023, «En levende kirke over hele jorden» <https://nms.no/wp-content/uploads/2017/09/NMS-Strategi-2018-2023.pdf>

⁴³ NMS' Strategi 2024-230, <https://nms.no/wp-content/uploads/2023/09/NMS-strategiplan-2024-2030-bokmal102587.pdf>. Begge strategidokumentene tematiserer for øvrig nådde folkegrupper som målsetning.

of 'who is the best missionary to the Islamic world'»⁴⁴

Løsningen fra sentralt evangelikalt hold i USA ble å skifte fokus til å utdanne misjonærer først og fremst fra Latin-Amerika til å tjenestegjøre i disse kontekstene.⁴⁵ Denne utviklingen innen det nordamerikanske misjonsmiljøet har trolig hatt vesentlig betydning for den misjonsstrategiske tilnærmingen i hele den vestlige evangelikale misjonsbevegelsen. Til tross for stadig økende misjonærtall har det for eksempel i internasjonale misjonskonferanser ofte vært hevdet at den tradisjonelle sendemodellen ikke er bærekraftig.

Samtidig kom det tidlig motstemmer som utfordret den nordamerikanske endringen hvor fokus i større grad skiftet til å utruste misjonærer fra andre deler av verden. J. Dudley Woodberry, tidligere professor ved Fuller School of World Mission, understreket for eksempel i 2003 at det var behov for å styrke en bibelsk forståelse av lidelse og offer som en integrert del av misjon for alle, også amerikanere.⁴⁶ Og spørsmål ble tidlig reist ved det moralske dilemmaet ved å utvikle en strategi som innebærer å sende andre fra mindre privilegerte deler av verden til å ta en risiko en selv ikke er villig til å ta. Den kjente misjonsviteren Timothy Tennent, som på dette tidspunktet hadde en sentral rolle ved det innflytelsesrike teologiske seminaret Gordon-Conwell, tematiserer selv dette i et intervju. «What could be troublesome, though, is a perception of wealthy North Americans sending third-world Christians to do the most dangerous work».⁴⁷

Tennent påpekte også at det slett ikke er sikkert at f.eks. lokale kristne er mindre utsatt for fare enn vestlige misjonærer. «A Yemeni preaching Christianity in his homeland runs a greater risk of being killed than anyone else, he says, because his government would deal more harshly with him as its own national and as an apostate of Islam».⁴⁸

Samtidig ble det understreket at dette på mange måter representerte de vanskeligste misjonskontekstene. «'Somebody is going to have to risk their life to bring the Gospel to the Yemenites,' (...) 'The question is, who should it be?」»⁴⁹ Selv om mange vestlige misjonsaktører tilsynelatende har akseptert postulatet om at sendelse av misjonærer fra vesten ikke er bærekraftig og at det derfor er bedre å overlate oppdraget til andre, har

44 Lausanne Occasional Paper no. 50. "The Impact on Global Mission of Religious Nationalism and 9/11 Realities. (2004). s. 15. <https://www.csmonitor.com/2003/0220/p13s01-lire.html>

45 G. Jeffrey MacDonald, "Missionaries adjust to risks in Arab lands" <https://www.csmonitor.com/2003/0220/p13s01-lire.html>
Se også Carranca, *Soul by Soul*.

46 MacDonald, "Missionaries adjust to risks in Arab lands".

47 Ibid.

48 Ibid

49 Ibid.

disse etiske innvendingene i liten grad blitt besvart.

Finnes det så en felles målsetning innen Lausannebevegelsen om å sende misjonærer fra Norge og andre vestlige land? Selv om dette har blitt betydelig utfordret gjennom senere år og det har vært tydelige kritiske stemmer mot vestlig misjonsdominans, synes det som om det er forholdsvis stor enighet i den norske Lausannebevegelsen om at det fortsatt er en målsetning at kirkene i vestlige land er aktive deltakere gjennom å sende misjonærer. I Norge har debatten om sendelse av misjonærer i større grad vært knyttet til misjonsstrategien, med andre ord om hva som gir «mest misjon for pengene».⁵⁰ Organisasjonen Ungdom i Oppdrag er blant de som sterkest har fremmet behovet for å sende norske misjonærer gjennom de senere årene. Høsten 2025 initierer de for eksempel en kampanje for å sende norske misjonærer til alle verdens land, og særlig til de minst nådde.⁵¹

Frihet fra etablerte strukturer

En rekke forfattere har vist at den internasjonale misjonsbevegelsen har blitt mer mangfoldig, med langt flere aktører. SoGC henviser eksempelvis til at polysentrisme medfører at mange afrikanske kirker i liten grad forholder seg til tradisjonelle misjonsstrukturer.

‘Today we see churches of all sizes from around the world involved directly in cross cultural ministries (and) partnering with a mission agency is just one of many options.’ Unlike traditional agencies, many African churches see themselves as centres of mission, bypassing agencies even where they exist. The Assemblies of God-Kenya send missionaries directly to the unreached. This is also happening in smaller churches like the Deliverance Church (Ngong Vet, Kenya), who are sending missionaries to an unreached group abroad. Perbi and Ngugi, working to mobilize the African Church, note, ‘The history of the World Christian movement is the story of the collaboration between local churches and mission agencies (which) God has used . . . to advance the gospel right from the first century to date. These structures enrich each other and accomplish more together.’⁵²

Som rapporten understreker, er det et stort misjonspotensial knyttet til denne

50 Se for eksempel debatt mellom Andreas Nordli, generalsekretær i Ungdom i Oppdrag, og Andreas Andersen, generalsekretær i Misjonsalliansen. Vårt Land 17.08.2021. «Ulike folk, ulik misjon». <https://utgave.vl.no/p/vart-land/2021-08-17/r/10/18-19/81/1128269>.

51 «Hva er The All Nations Initiative?» <https://www.ywam.no/all-nations>.

Leder for UiO i Norge, Andreas Nordli, uttaler også i et intervju i Dagen 29.07.2025 at «Vi legger til rette for å sende ut flere, særlig til såkalte unådde folkeslag». <https://www.dagen.no/nyheter/enorm-omsetning-og-stort-overskudd-for-ungdom-i-oppdrag/1461954>

52 SoGC, “Polycentric Mission”.

utviklingen. Den tradisjonelle misjonsmodellen har ofte vært kritisert for å være for hierarkisk, lite fleksibel, og kostnadskreven. Det har også ofte vært en viss distanse mellom misjonærene som reiser ut for en misjonsorganisasjon og menighetene som bærer arbeidet økonomisk. Den mer spontane og direkte misjonsvirksomheten kan bøte på noen av disse utfordringene. Organiseringen preges gjerne av fleksibilitet, korte beslutningsprosesser og nærhet til sendemenigheter.

Samtidig medfører også denne formen for organisering noen nye utfordringer, og trolig kan de tradisjonelle sendeorganisasjonene representere en positiv balanse i denne sammenhengen. Mens den kristne kirken har vokst i et enormt tempo f.eks. i det sørlige Afrika og en rekke andre tradisjonelle «misjonskontekster», fremstår kirken også strukturelt og organisatorisk fragmentert i mange av de samme områdene. På den ene siden har dette sammenheng med den dominerende ekklesiologien. Gjennom de siste hundre årene har de pentekostale og mer karismatiske kirkene vokst i et enormt tempo, og disse kirkene vil også ofte være mer kongregasjonalistisk organisert i frittstående menigheter. Dette understrekes f.eks. ved at de afrikanske kirkene er oppdelt i langt flere denominasjoner enn kirkene på de andre kontinentene.⁵³ En slik utvikling kan vurderes positivt som demokratisering av misjon. Misjonsoppdraget forankres lokalt i de ulike menighetene. Det kan vokse frem et sterkt lokalt eierskap, og mange har anledning til å delta. Et uttrykk for dette kan f.eks. være de store gruppene som reiser på misjonsturer eller på andre måter deltar i korttidsmisjon.⁵⁴

Samtidig er også mangfoldet et uttrykk for etniske og teologiske spenninger. The Cape Town Commitment understreker at «(a) divided Church has no message for a divided world. Our failure to live in reconciled unity is a major obstacle to authenticity and effectiveness in mission».⁵⁵ En slik utvikling kan derfor også beskrives som *fragmentering*. Dette innebærer at strukturer og fellesskap brytes opp, slik at det vokser frem nye strukturer og fellesskap som ofte kan fremstå usammenhengende, kaotiske

53 Todd Johnson og Kenneth Ross, *Atlas of global Christianity 1910-2010* (Edinburgh: Edinburgh University Press, 2009), 69. I følge Johnson og Ross finnes det omkring 15000 denominasjoner i Afrika.

Se også, Frank-Ole Thoresen «Divisions in the Church in Africa as a Missiological Challenge» i *Misjon -Tro-skole. Festskrift til Arne Redse* redigert av Bente Afseth et al. (Kristiansand: Portal forlag, 2015), 89-105.

54 Robert Lilleaasen og Ingebjørg Nandrup «Opplevelse, dannelse og misjonspraksis. Korttidsmisjon fra Norge», Norsk Tidsskrift for Misjonsvitenskap nr. 4 (2018), 53.

55 *A Confession of Faith and a Call to Action: The Cape Town Commitment* https://www.worldangelicals.org/pdf/2011_THE_CAPE_TOWN_COMMITMENT.pdf, 65
Tite Tiénou har også drøftet denne tematikken i Lausanne Occasional Paper nr. 80
Tienou, «Polycentric Christianity».

og konkurrerende.⁵⁶ En mer fragmentert misjonsinnsats kan medføre utfordringer for eksempel knyttet til koordinering/misjonskonkurranse, misjonsstrategisk planlegging, utdanning av misjonærer, personaloppfølging og opplæring av nye kristne. Videre har misjonshistorien også vist at en fragmentert misjonsinnsats kan medføre en mer fragmentert kirkevekst, ved at hver enkelt aktør blir opptatt av å etablere «avleggere» av egne kirker. Misjon kan slik bli en form for ekklesiologisk selvutbredelse, uten nødvendig kulturell sensitivitet og kontekstualisering. En slik utvikling står derfor i kontrast til de polysentriske prinsippene om samarbeid, felles læring og korreksjon. I møte med disse utfordringene er det relevant å spørre hvilke ressurser og erfaringer norske misjonsorganisasjoner har som kan spille en positiv rolle.

Norske misjonsorganisasjoner har gjennom lengre tid vært åpne for å tenke nytt om strukturer og organisering. Den tradisjonelle sendemodellen, der en norsk organisasjon alene sender misjonærer til et område, med den hensikt å etablere et eget arbeid og med målsetning om fremvekst av en egen kirke, er langt mindre vanlig i dagens misjonshverdag enn hva tilfellet var for noen tiår siden. Ikke minst gjelder det i de krevende misjonskontekstene blant de minst nådde folkegruppene.

I dag er det for eksempel langt vanligere at norske misjonærer arbeider i multikulturelle team sammen med misjonærer fra andre deler av verden. Slike fellesskap kan være både etnisk-, kulturelt-, kompetansemessig- og konfesjonelt sammensatte. Det innebærer videre at beslutningslinjer, kulturell representasjon og teologisk representasjon endres og blir mer sammensatt. Der arbeidet historisk gjerne har representert tydelig avhengighet til én aktør, skapes en større grad av gjensidig avhengighet. Multikulturelle misjonsteam har også potensiale til å være felles arenaer for læring og korreksjon. På denne måten bygges tradisjonelle autoritetsstrukturer ned, mens det etableres nye. Det er for øvrig verdt å merke seg at norske misjonsorganisasjoner allerede i 2013 og 2014 oppgav at 17% av deres langtidsutsendinger hadde annen etnisk bakgrunn enn norsk.⁵⁷

Et annet trekk ved mange misjonskontekster er at også norske misjonærene arbeider i løsere sammenslutninger der for eksempel felles målsetning om å nå en folkegruppe er drivkraften for å søke sammen.⁵⁸ Slike nettverk er gjerne strukturelt mer egalitære

56 Richard W. Scott, *Institutions and organizations: Ideas, interests, and identities* (Sage Publications, 2019), 181–219. Det er for øvrig interessant at Ostrom, Tiebout og Warren i sitt opprinnelige arbeid med polysentrismebegrepet ikke vurderte overlapping, duplisering og konkurranse som negativt, men snarere hevdet at dette kunne være effektivt. Se ovenfor s.2.

57 *Medlemsstatistikk for Digni og NORME 2014*, <https://digni.no/wp-content/uploads/2015/12/Medlemsstatsitikk-fra-Digni-og-NORME-2014.pdf>. 18. Det er ikke innhentet sammenlignbare tall etter 2014.

58 Det eksisterer en rekke slike ulike nettverk og nettverksarbeid. Et eksempel er organisasjonen Asia Link.

med få kontrollmekanismer. Denne utviklingen kan også ses sammen med de store migrasjonstrendene globalt. Et stort antall kristne krysser landegrenser som jobbsøkere eller av andre årsaker. Noen har et uttrykt ønske om å være kristne vitner i en spesifikk kontekst, mens oppholdsstedet er mer tilfeldig for andre. Norske misjonsorganisasjoner er aktive i å både etablere og engasjere seg i slike fellesskap.

Endelig er det grunn til å fremheve at i en misjonsbevegelse som fremstår mer fragmentert er det også behov for større og mer stabile enheter som kan representere en grad av strukturell kontinuitet og soliditet. Patrick Fung sier eksempelvis at, «The fact is that, despite the fundamental shift of the center of gravity of Christianity from the west to the Global South, for the moment the centers of power remain largely in the North: denominational and organizational structures, institutions and established mission agencies, publishing houses, academically trained personnel, and above all, money.»⁵⁹

Dette betyr naturligvis ikke at det er ønskelig at et vestlig misjonshegemoni skal videreføres. Men misjon spesielt blant de minst nådde folkegruppene, vil foregå i krevende misjonskontekster. Nettopp i slike områder vil det være økt behov for f.eks. utrustning, personaloppfølging og oppfølging av nye troende. Norske misjonsaktører representerer både strategisk kontinuitet og økonomisk bærekraft, som mange andre ikke besitter.

Den store utfordringen for norsk misjon er derfor fortsatt å finne sin rolle som misjonsdeltakere på en måte som ikke innebærer å videreføre etablerte hierarkiske strukturer, men søke samarbeid og samhandling med andre innenfor rammer av felles gjensidig avhengighet uten at økonomiske strukturer skaper klient-patron forhold.⁶⁰ Men dette gjelder ikke bare vestlige misjonsaktører. Patrick Fung understreker for eksempel at endringen i den internasjonale misjonsbevegelsen ikke må innebære at nye aktører fristes til å kopiere etablerte strukturer fra misjonshistorien. Han hevder å identifisere en grad av triumfalisme og selvopphøyelse i enkelte asiatiske misjonsmiljøer som representerer noe av det samme som vestlig misjon har blitt anklaget for gjennom 1900 tallet.⁶¹ Polysentrisk misjon innebærer som sagt ikke å bytte ut aktørene, men å endre strukturene. I forlengelsen av dette følger også polysentrismens vektlegging av at misjon fortrinnsvis skal være lokalt forankret. Det er de lokale kristne som er på hjemmebane, og målet er alltid at det skal vokse frem lokale kristne som selv leder og definerer sin kirke. For norske og andre internasjonale misjonærer forutsetter det ydmykhet og kulturell sensitivitet.

Diversitet, samarbeid, felles læring

I det foregående har vi berørt temaer som er relevante også for disse polysentriske prin-

59 Fung, "Cooperation in a Polycentric World", 5-6.

60 Thoresen, "Divisions in the Church in Africa as a Missiological Challenge", 102.

61 Fung, "Cooperation in a Polycentric World", 6.

sippene. En av de store endringene som har foregått i misjonshverdagen gjennom de senere år er endring i misjonsmetodikk. Teltmakermisjon, Business as Mission, digital misjon, mediamisjon og holistisk misjon er bare noen eksempler på samlebegrep som favner et enormt mangfold av misjonsmetoder.

Norsk misjon bidrar i hele dette metodetilfanget. Et av de spennende utviklingstrekkene som har skjedd gjennom senere år er etableringen av en rekke ulike læringsnettverk i regi av Norme.⁶² Eksempelvis er det opprettet nettverk for sosialt entreprenørskap, nettverk for migrantledere, og nettverk innen risiko og beredskap i internasjonalt arbeid. Slike nettverk er nettopp uttrykk for et ønske om felles læring og felles korreksjon. Norske misjonsaktører bidrar for øvrig også aktivt i en rekke ulike internasjonale nettverk og deltar også aktivt i å etablere slike nettverk.

Felles læring i vår kontekst innebærer også at norske misjonsorganisasjoner besitter store ressurser innen opplæring og utdanning. Norske misjonsorganisasjoner har historisk hatt et sterkt fokus på å utruste og utdanne sine misjonærer. Flere teologiske institusjoner i Norge ble opprettet med den hensikt å utdanne misjonærer, og disse institusjonene representerer betydelige ressurser for misjonsbevegelsen.⁶³ Patrick Fung understreker at den teologiske kapasiteten og tradisjonen som den vestlige misjonsbevegelsen besitter har stor betydning for hele den globale misjonsbevegelsen.

Perhaps the greatest contribution of the Church of the West to world evangelization today would be discipling followers of Christ, wherever they come from. Churches from Asia, Africa and Latin America can strengthen the hands of brothers and sisters in Europe by sending workers in step with the Spirit's leading. (...) Indeed, this mission movement phenomena will not only be from the West to the Rest in the past, from the Rest to the West today, but more importantly from "everywhere to everywhere" with the gospel of Jesus Christ. By discipling others to be faithful followers of Christ, the Church of the West will be a blessing to the global church of Jesus Christ.⁶⁴

Norske teologiske institusjoner produserer også betydelig misjonsforskning, ikke minst innen fagfeltet kontekstuell teologi. Dette er kompetanse som nye misjonsaktører fra andre kontekster har behov for. Det er ikke slik at f.eks. afrikanske eller

62 NORME, «Læringsnettverk» <https://norme.no/vart-nettverk/>

63 Kari Storstein Haug og Frank-Ole Thoresen, «Introduksjon til missiologi som disiplin» i: *Missiologi. En innføring*, redigert av Jeppe Bach Nikolaisen et al. (Oslo: Cappelen Damm Akademisk, 2022), 24.

VID vitenskapelige høyskole, Fjellhaug Internasjonale Høgskole, NLA Høgskolen, Høgskolen for ledelse og teologi og Ansgar Høyskole eies helt eller delvis av kirker og misjonsorganisasjoner som er aktive misjonsaktører.

64 Fung, "Cooperation in a Polycentric World", 12.

asiatiske misjonærer har mindre behov for interkulturell kompetanse eller kunnskap om kontekstuell teologi enn misjonærer fra vestlige land. Gjennom kunnskapsdeling, utvikling av materiell, forskningsproduksjon og undervisning på alle nivåer kan norsk misjon og norske misjonærer fortsatt være med på å styrke den internasjonale misjonsbevegelsen.⁶⁵

Norske misjonærer har generelt et høyt utdanningsnivå, har betydelig digital kompetanse og er vokst opp i velorganiserte samfunn med lavt konfliktnivå. Steve Sanderson, Director of Strategy for Baptist Missionary Society, drøfter finansieringsmodeller i fremtidens misjonsvirksomhet. Han understreker at det etisk sett er problematisk å tenke at misjonærer fra kirkene i Sør er mer villige til å «betale prisen» for misjonsarbeidet, og at et profesjonelt støtteapparat derfor ikke lenger er nødvendig. Utdanning, oppfølging i kriser, bønnnettverk, forsikringer, lønn, pensjon og dyktige ledere bør ikke være forbeholdt vestlige misjonærer.⁶⁶ Norske misjonsorganisasjoner har kapasitet og kompetanse til å dele erfaringer og bidra inn i internasjonale nettverk.

Det er ikke vanskelig å finne utfordringer for den norske misjonsbevegelsen. Dette har vært tematisert gjennom en årrekke.⁶⁷ Spørsmål knyttet til misjonærrekruttering, økonomisk bærekraft, offervilje og misjonssyn kunne vært nevnt. Trolig vil det også finnes mange eksempler på at norske misjonsaktører viderefører misjonsvirksomhet som kan anklages for å være preget av et vestlig misjonshegemonisk paradigme. Samtidig har denne korte gjennomgangen vist at norske misjonsorganisasjoner har erfaring, kompetanse og kapasitet til fortsatt å være viktige bidragsytere i den internasjonale misjonsbevegelsen. Medlemsstatistikkene som tidligere ble utarbeidet av Digni og NORME viser også at norsk misjon er svært sammensatt, og har endret seg i pakt med den internasjonale misjonstenkningen og prinsippene som ligger i polysentrismebegrepet.

Sammenfatning

Vi stilte spørsmålet om hva polysentrismebegrepet innebærer, og hvorvidt polysentrisk misjon vil medføre en utfasing av tradisjonell norsk misjonsvirksomhet.

Polysentrismebegrepet har gjennom de seneste årene blitt noe av et motebegrep i den internasjonale evangelikale misjonsbevegelsen. Begrepet benyttes hyppig i rapporter, taler og artikler, selv om det foreløpig ikke er mye anvendt i den akademiske misjons-

65 Et eksempel på slikt arbeid er Misjonssambandets engasjement og bidrag for å opprette en lokal misjonærutdanning ved Tabor Evangelical College i Awasa, Etiopia. <https://taborevangelicalcollege.wordpress.com/mission-department/>

66 Steve Sanderson «Financial Sustainability and the Future of Mission. Funding Majority World Church Mission», Lausanne Global Analysis (2024). <https://lausanne.org/global-analysis/financial-sustainability-and-the-future-of-mission#endnote-ref-3>

67 Kjetil Aano (2014), «Er norsk misjon fortsatt liv laga? Norsk misjonsengasjement og vegen videre», Norsk Tidsskrift for Misjonsvitenskap nr. 3 (2014), 217-234.

vitenskapen. Det gjenspeiler også at selv om begrepet har en historie som samfunnsvitenskapelig teoribegrep er det forholdsvis lite definert innen misjonsvitenskapen. Begrepet anvendes derfor på ulike vis, og det kan være vanskelig å ha en klar forståelse av hva begrepet kommuniserer i ulike sammenhenger. Vi har sett at begrepet i liten grad tilfører misjonsvitenskapen noe nytt, og polysentrisme anvendes som oftest som en beskrivelse av sentrale trender som har preget misjonsbevegelsen gjennom 2000 tallet. Ofte syntes begrepet bare å utgjøre et symbolsk kontrastbegrep, som utfordrer et historisk vestlig misjonshegemoni, mens det andre ganger anvendes synonymt med begrepet diversitet. I SoGC anvendes begrepet på begge disse måtene, uten en klar avgrensning eller definisjon. Vi har imidlertid identifisert fem ulike prinsipper som favner hovedperspektiver ulike forfattere vektlegger ved anvendelse av begrepet. Disse er en felles overordnet målsetning, frihet fra etablerte strukturer/autoriteter, diversitet, samarbeid og felles læring og korreksjon.

Hva betyr så disse polysentriske prinsippene for den norske Lausannebevegelsen, og misjonsorganisasjonene knyttet til bevegelsen? Etterdønningene etter terrorangrepet på New York i 2001 har særlig satt vestlig misjon under press. Norske misjonsorganisasjoner har imidlertid tilpasset seg utviklingen som favnes av polysentrismebegrepet gjennom lengre tid, og vi har sett at norske misjonsaktører fortsatt har potensiale til å være viktige bidragsyttere i fremtidens misjonsvirksomhet, også blant de minst nådde folkegruppene.

Misjonsviteren Øyvind Eide sier i et intervju i avisen Dagen at «Jeg tror ikke de vestlige kirkene har åndelig kraft til å drive så mye misjon lenger».⁶⁸ Fremtiden vil vise om han har rett. Det blir kirkene og misjonsorganisasjonenes utfordring å motbevise denne påstanden.

68 Dagen 30.07.2025. <https://www.dagen.no/nyheter/ny-bok-om-gigakirke-slik-ble-den-blant-de-raskest-voksende-i-verden/1458743>.